

УДК:088.7 / 411.16 / 477.4 / XIX – XX

Віталій Перкун

КАТАЛОГ ПЕЧАТОК РАБИНІВ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ (1847–1916 рр.)

У статті аналізуються печатки рабинів Правобережної України XIX – XX ст. Здійснена спроба їх каталогізації. Значна частина печаток вперше вводиться до наукового обігу.

Сучасні умови розвитку української історичної науки нині сприяють якісно іншому підходу до вивчення єврейського минулого в Україні.

Глибина, об'єктивність цих досліджень великою мірою залежить від джерел, які залучаються до вирішення тих чи інших проблем. Неоцінними часом можуть бути «краплини» із неосязного досі пласту джерельного матеріалу.

До таких «краплин» належать юдейські релігійні печатки. Вивчення конфесійної сфрагістики в Україні останнього часу показали, що саме ці пам'ятки можуть самостійно відповідати та допомагати з'ясувати питання щодо взаємин держави і церкви, історії парафій, костьолів, церков, духівництва, осіб-покровителів храмового будівництва тощо.

Досі юдейська релігійна сфрагістика не склала предмет особливої уваги українських істориків*. До уваги читача пропонується огляд 37-и печаток 32-х рабинів та одного помічника рабина Київщини, Поділля та Волині. Згромаджену щодо них інформацію представлено у формі каталогу. Сфрагістичні пам'ятки описуються за 9-ма позиціями.

У 1-й подається ім'я та прізвище рабина. У 2-й зазначається число, місяць та рік документу, який супроводжує сфрагіс. 3-й пункт характеризує форму сфрагісу та матеріал, з якого зроблений відтиск. Назва та зміст документу (який скріплює сігілюм) висвітлені у 4-ій позиції.

Коробораційна формула (спосіб завірення написаного) нотується у 5-му пункті. Зображенню на пам'ятці присвячений 6-й пункт. Напис-легенда печатки описується далі. 8-а позиція представляє ключові слова (особові, географічні, предметні, документ, який супроводжує печатка), що мають полегшити пошук відомостей про печатку на випадок створення інформаційної бази даних про виучувані сфрагіси.

Деякі слова про самі пам'ятки. За формою вони представляють собою сажеві та чорнильні (чорні, зелені, фіолетові) відбитки овальної та округлої форми (лише один сфрагіс – чотирикутний). З-поміж овальних розміри коливаються від 24x19 мм до 30x26 мм, округлих від 25 до 33 мм. Розмір чотирикутного сфрагісу – 46x16 мм.

Центральну частину сігілюму займають головно зображення: двоголового орла (12), гербових емблем (3). На 17 печатках переданий лише напис та на 4-х – ініціали. Сюжет у серцевині однієї печатки не ідентифікований.

У порівнянні з аналогічними християнськими пам'ятками знаки євреїв Російської імперії XIX-XX ст. є менш різноманітними та більш уніфікованими. Змалювання двоголового орла пояснюється статусом рабинів як *«указных»*, тт. таких, які призначені на дану посаду державним указом.

* Коротко згадуються печатки рабинів у статтях: В. Перкун. Конфесійна сфрагістика Бердичева (1847-1924 рр.) // Бердичівщина: поступ у третє тисячоліття. Наук. зб. «Велика Волинь». Т. 22. Житомир – Бердичів, 2001. – С. 390-392; його ж: Конфесійні печатки Правобережної України як топонімічне джерело (1795-1942 рр.) // Історико-географічні дослідження в Україні. – Вип. 7. – К., 2001. – С. 264-269; його ж: Використання конфесійних печаток Правобережної України на документах релігійного та світського характеру (1799-1918 рр.) // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. – Число 8-9. – К., 2001. – С. 156. У той час як у західній історичній науці здійснені монографічні дослідження, нприклад, див.: Daniel M. Fridenberg. Medieval Jewish seals from Europe. – Detroit, 1987. – 399 p.

На печатках олевського та черкаського рабинів передана гербова емблема міста та губернії – образ св. архангела Михаїла.

Довкола малюнків (або замість них) представлені легенди-написи належності пам'ятки. Мова – російська. І лише двічі подібємо гебрійську (один раз паралельно з російською). Літери здебільшого прописні. Зрідка відтворені рядкові. Ряд написів виконано церковно-слов'янським шрифтом. У легендах вживані скорочення (сиглі, суспензії, контракції). У більшості написи-епіграфи беруть початок із слова «*печать*». Далі – місцевість, з якої походить власник печатки і посада. Наприклад: ПЕЧ.[АТЬ] ХМЕЛЬНИЦКАГО УЧАСТКОВАГО РАВИНА. Цікаво, що до слова *равинь* окрім названого прилучаються такі прикметники як *общественнаго, казеннаго, земскаго, присяжнаго, уьзднаго, еврейскаго*.

Нерідко знаходимо прізвища рабинів. Між словами зустрічаються різні розділові знаки: хрестики, зірочки, двокрапки.

Написи читаються по колу (беруть початок із верхньої чи нижньої частини печатки), або ж карбовані у рядки. У квадратні дужки нами внесені пропущені літери в легендах. Пошкоджені та непрочитані частини написів замінені трьома крапками. Поряд зі словом, що викликає сумнів, стоїть знак запитання.

Віднайдені печаткові відбитки супроводжують переважно метричні документи (*справка, свідѣтельство, метрическое свідѣтельство, метрическая выпись, метрическая выписка, метрическая справка*) про народження, смерть, одруження.

Печатка рабина знаходила місце також і на духовних заповітах (*духовное завещание*), на *справках* щодо представлення посімейних списків по євреях, на різного роду *прошеннях*, листах.

Ці сігліюми завіряли копії документів, переклади з гебрійської.

Опрацьований матеріал (разом із документами) дає підстави для вивчення періоду функціонування рабинів та їх статусу,

сфери та меж їх повноважень, роль державного (російського) фактору в єврейському середовищі імперії Романових.

Автор свідомий далеко не досконалого та неповного опису досліджених печаток. Пропонований матеріал виглядає радше компендіумом із окресленої проблеми та, сподіваюсь, послугує підмурком до подальшої каталогізації сфрагістичних пам'яток.

1

1. **Мот Арон Ліберзон**, бердичівський рабин.

2. 4 серпня, 1847 р.

3. Сажа, овал (30x28 мм).

4. *Свидетельство* про смерть дружини бердичівського єврея Гершка Бермана.

5. *Corroboratio*: «Во вверение чего подписом и печатью удостоверяю в г. Бердичевъ 4 Августа 1847 г. Бердичевскій Раввинъ Моть Аронъ Либерзонъ».

6. У чотири рядки напис:

ПЕЧАТЬ

БЕРДИЧЕВ: [СКАГО] ЕВРЕЙ-

СКАГО РАВВИНА

ЛИБЕРЗОНА

7. Мот Арон Ліберзон – Бердичів – рабин – овал – сажа – *свидетельство*.

8. Центральний державний історичний архів у м. Києві (далі – ЦДІАК України). Ф. 486.– Оп. 1. – Спр. 10541.– Арк. 2.

2.

1. **Вольно Кіммель Фельд**, фастівський рабин.

2. 1850 р.

3. Сажа, коло (25 мм).

4. *Духовное завещание*.

5. *Corroboratio*: «Что сие завещание собственноручно подписано евреями, в том подписом и приложением печати удостоверяю. Фастовский указный Раввинъ Вольно Кимель Фельд».

Під печаткою та *corroboratio* рабина читаємо наступне: «1851,

20 мая подписом и приложением казенной печати свидетельствую, что сие завещание подписом собственноручным выше означенных евреев и Раввина васильковский 2 стана пристав (очевидно, пропущено слово «*свидетельствует*».– Авт.)». Тут же міститься відтиск печатки пристава.

Нижче: «1851г., май. Что сие заверение пристава 2 стана действительно подписано, в том Васильковский Земский Суд подписанием и приложением казенной печати удостоверяет».

6. У полі печатки – літери **В К Ф**, над якими викарбувана 8-кутна зірка, промені якої ледь нахилиючись, виказують вдаваний колооберт вліво*.

7. *Легенда* читається по колу, значно пошкоджена: [...] РАВВИНЪ ФАСТОВСКО[Й].

8. Вольно Кімель Фельд – Фастів – рабин – коло – сажа – 8-кутна зірка – ВКФ – *духовное зевещание*.

9. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 1. – Спр. 11367. – Арк. 5 зв.

3

1. **Йосип Бик**, бердичівський рабин.

2. 16 грудня 1853 р.

3. Сажа, коло (28мм).

4. *Свидетельство* про смерть.

5. *Corroboratio*: »Во вверение чего и сие свидетельство дано за подписью и печатью, в Бердичеве».

6. *Легенда* представлена у 4-рядки:

ПЕЧАТЬ

БЕРДИЧЕВСКА

ГО РАВВИНА

ІОСИФА БЫКА

7. Йосип Бик – Бердичів – рабин – сажа – коло – *свидетельство*.

8. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 1. – Спр. 13212. – Арк. 2.

* Тут і далі зображення описуються за геральдичними правилами.

4

1. **А. Черкаський**, богуславський рабин.
2. 10 липня 1854 р.
3. Сажа, коло (26мм).
4. «*Прошение*» Любові Подольської до Київської палати цивільного суду про встановлення «*законным порядком*» заповіту доньки Іоськи Подольського, записуючи його в актову книгу (донька – неписьменна, а тому рабин документ скріплює своєю печаткою).
5. *Corroboratio*: «Подписом моим с приложением должностной моей печати, удостоверяю, богуславский казенный Раввинъ А. Черкасский».
6. *Зображення*: дві літери «А і Ч», які огортають дві галузки.
7. *Легенда* по колу: ПЕЧ:[АТЬ] БОГУСЛАВСКАГО КАЗЕННОГО РАВ[В]ИНА.
8. А. Черкаський – Богуслав – рабин *казенный* – сажа – коло – А і Ч – галузки – *прошение*.
9. ЦДІАК України. – Ф.486. – Оп.1. – Спр. 13304. – Арк. 1 зв.

5

1. **Нафтун Штейнгарт**, радомиський рабин.
2. 1855р., грудень.
3. Сажа, овал (24x19 мм).
4. *Свидетельство* про смерть єврея Шулана Лейби Лейзєровича Голдинека [?].
5. *Corroboratio*: «в чем подписом и приложением собственной печати удостоверяю. Декабря дня [?] 1855 г. Города Радомышля указный раввинъ Нафтунъ Штейнгартъ».
6. *Зображення*: у горішній частині печатки – ініціали власника «НШ».
7. *Легенда* читається з нижньої частини сфрагісу, гебрайська [нерозбірливо].
8. Радомішль – рабин – сажа – овал – ініціали НШ – гебрайська – *свидетельство*.
9. ЦДІАК України. – Ф.486. – Оп.3. – Спр. 307. – Арк. 2.

6

1. **Шай Гамарник**, помічник фастівського рабина.

2. 13 червня 1856 р.

3. Сажа, коло (27мм).

4. *Прошение* дружини померлого Мішкіт Бронереншана відправити духовний заповіт її чоловіка у Сквирський повітовий суд (для опитування свідків) далі – у Сквирську городську поліцію.

5. *Corroboratio*: «что действительно еврейка [прізвище нерозбірливе. – Авт.] собственноручно подписала [прошение. – Авт.] в чем подписом моим [рабина. – Авт.] и приложением печати свидетельствую».

Тут же, нижче: «1856, 15 июня, что действительно на сим прошении собственноручно подписал помощник Раввина..., в том Сквирская городская полиция подписью и приложением казенной печати удостоверяет».

6. У центральній частині печатки відтворено напис у 2-а рядки:

ШАЙ

ГАМАРНИК

7. По колу – епіграф:» *П:[печатъ] Помощ.[ника] Сквир[скаго] Казенн.[аго] Раввина*

6. Шай Гамарник – Сквир – *помощник казеннаго раввина* – сажа – коло – *прошение*.

7. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 3. – Спр. 288. – Арк. 3-3 зв.

7

1. **Янкіль Гріншпун**, Звенигородський рабин .

2. 20 грудня, 1862 р.

3. Сажа, коло (25 мм).

4. *Копия письма* пристава 1-го стану Черкаського повіту про передачу книг єврейської Біблії чигиринському міщанину Мошці Грушевському від Київської Губернської єврейської учбової комісії за проголошення ним власної промови та віршів на Коронацію імператора.

5. *Corroboratio*: «что действительно сия копия снята с подлинного слово в слово... в том подписом моим и печатью удостоверен. Звенигородский указный Раввин Янкиль Гриншпун, 20 декабря 1862г.».

6. *Легенда* прочитується у 4-х рядках:

ЗВЕНИГОРОД[СКАГО]

ЗЕМСКОГО РАВ

ВИНА ЯНК.[ИЛЯ]

ГРИНШПУНА

1. Янкіль Гріншпун – Звенигородка – рабин *земский* – сажа – коло – *копия письма*.

2. ЦДІАК України. – Ф.707. – Оп. 29. – Спр.17. – Арк. 142.

8

1. **Янкіль Гріншпун**, звенигородський рабин.

2. 5 червня 1863 р.

3. Сажа, коло (31 мм).

4. *Прошение* єврейських купців та міщан м. Звенигородки Київської губ. до п. попечителя Київського учбового округу, аби він дозволив затвердити Мошку Грушевського у званні наглядача Звенигородського єврейського училища.

5. *Corroboratio*: «что действительно вышеозначенные лица собственноручно подписали 5.06.1863 (прошение – авт.) в чем подписом моим и печатью удостоверен. Звенигородский указный казенный раввинь».

6. *Легенда* представлена у 5-ть рядків:

ПЕЧАТЬ

ЗВЕНИГОР [О]Д: [СКАГО] КА

ЗЕННОГО: РАВ

[ВИНА] ЯНК [ИЛЯ]

ГРИНШПУН [А]

7. Янкіль Гріншпун – Звенигородка – рабин *казенный* – сажа – коло – *прошение*.

8. ЦДІАК України. – Ф. 707. – Оп. 29. – Спр. 17. – Арк. 140 зв.

9

1. **О. Цукерман**, київський рабин.
2. 24 листопада, 1865 р.
3. Сажа, коло (28мм).
4. *Перевод с еврейскаго* (копія) листа єврея (прізвище нерозбірливе) про те, що він продав своєму зятю 1 тис. пудів цукрового піску. Останній віддав зразу тестю 980 крб. сріблом, протягом 2-х неділь зобов'язався сплатити ще \approx 1 тис. крб., далі, до 26.09.1864 р. ще \approx 4 тис. крб., а решту, коли буде забирати цукор (25.08.1864).
5. *Corroboratio*: «Что перевод с левой стороны сего листа действительно... соответствует написанному по еврейски с правой, в том подписью и приложением казенной печати удостоверяю. Киевский раввинъ О.Цукерманъ».
6. *Зображення*: двоголовий орел.
7. *Легенда* читається по колу:
«ПЕЧАТЬ КИЕВСКАГО РАВВИНА».
8. Цукерман – Київ – рабин – сажа – коло – двоголовий орел – *перевод с еврейскаго*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 3. – Спр. 512. – Арк. 2.

10

1. [...], сквирський рабин.
2. 16 грудня 1865 р.
3. Сажа, коло (27 мм).
4. *Свидетельство* про смерть.
5. *Corroboratio*: «в том пописью с приложением казенной печати удостоверяю. Декабря 16 дня 1865 года. Г.Сквира. Свирскій еврейскій раввинъ».
6. *Зображення*: двоголовий орел.
7. *Легенда* читається по колу:
РАВВИНА СКВИРСКАГО
ПРИСЯЖНАГО
8. Сквира – рабин *присяжний* – сажа – коло – двоголовий орел – *свидетельство*.

9. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 3. – Спр. 227. – Арк. 3.

11

1. **Дувид Кіммель Фельд**, васильківський рабин.
2. 26 січня, 1865 р.
3. Сажа, чотирикутник (46x16 мм).
4. *Свидетельство* про смерть.
5. *Corroboratio*: «во вверение чего подписом моим с приложением печати свидетельствую. Января 26 дня 1865 года. Васильковский указный Раввинъ Дувидъ Киммель Фельдъ».
6. *Легенда* написана у два рядки:
ВАСИЛЬКОВСКИЙ РАВ[В]ИНИ
ДУВИДЪ КИММЕЛЬ ФЕЛЬД
7. Дувид Кіммель Фельд – Васильків – рабин – сажа – чотирикутник – *свидетельство*.
8. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 3. – Спр. 231. – Арк. 4.

12

1. **Ку** [...], тарашанський рабин.
2. 23 вересня, 1873 р.
3. Синя фарба, коло (28 мм).
4. *Свидетельство* про смерть і поховання.
5. *Corroboratio*: «1873 года сентября 23 дня дано сие за надлежащей подписью и приложением казенной печати... Тарашанский уездный Раввинъ».
6. *Зображення*: гербовий щит у середині якого нерозбірливий пошкоджений малюнок.
7. *Легенда* по колу, бере початок у нижній частині печатки:
ТАРАЩАНСКАГО КАЗЕННАГО РАВВИНА».
8. Ку [...] Тараша – рабин *казенный* – синя фарба – коло – гербовий щит – *свидетельство*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 1. – Спр. 16420. – Арк. 6.

13

1. [...], хмільницький рабин.

2. 14 жовтня, 1887 р.
3. Фіолетова фарба, коло (33 мм).
4. *Метрическое свидетельство*.
5. *Corroboratio*: «в чем упомянутый Раввинъ подписью и печатью удостоверяет. Октября 14-го дня 1887 г.».
6. *Зображення*: двоголовий орел.
7. *Легенда* читається по колу, бере початок у нижній частині печатки: «ПЕЧ.[АТЬ] ХМЕЛЬНИКСКАГО УЧАСТКОВАГО РАВВИНА».
8. Хмельник – рабин *участковый* – фіолетова фарба – коло – двоголовий орел – *метрическое свидетельство*.
9. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВО). Ф.Д – 208. – Оп. 1. – Спр. 482. – Арк. 697.

14

1. [...], старокостянтинівський рабин.
2. 1 червня, 1873 р.
3. Сажа, коло (29 мм).
4. *Свидетельство* про народження.
5. *Corroboratio*: «В удостоверение чего выдано сие свидетельство за надлежащего подписью и печатью. Июня 1 дня 1873 г., г. Староконстантинов. Казенный раввинъ (прізвище)».
6. *Зображення*: двоголовий орел.
7. Легенда відчитується знизу: ПЕЧ.[АТЬ СТАРОКОН] СТАНТИНОВСКАГО РАВВИНА».
8. Старокостянтинів – рабин – сажа – коло – двоголовий орел – *свидѣтельство*.
9. ЦДІАК України. – Ф.486. – Оп. 1. – Спр. 19382. – Арк. 3 – 3 зв.

15

1. **Г.Сатанівський**, бердичівський рабин.
2. 20 червня, 1886 р.
3. Зелена фарба, коло (31мм).
4. *Метрическая* выпись.

5. *Corroboratio*: «Бердичевскій уѣздный Раввинъ Г.Сатановскій».

6. *Зображення*: двоголовий орел.

7. *Легенда*: БЕРДИЧЕВСЬКАГО УѢЗДНАГО РАВВИНА.

8. Бердичів – рабин уѣздный – зелена фарба – коло – двоголовий орел – *метрическая выпись*.

9. ДАВО. – Ф. Д – 208. – Оп. 1. – Спр. 482. – Арк. 748.

16

1. Бердичівський рабин.

2. 17 листопада, 1887 р.

3. Фіолетова фарба, коло (27мм).

4. *Метрическая выпись*.

5. *Corroboratio*: «с подлинной книгой верно, в чем подписью своею и приложением казенной печати удостоверяю. Г. Бердичев ноября 17-го дня 1887 года. Бердичевский городской Раввинъ.

6. *Зображення*: двоголовий орел.

7. *Легенда* читается по колу: «ЕВР.[ЕЙСКАГО] ОБЩ.[ЕСТЕСТВЕННАГО] РАВВИНА БЕРДИЧЕВСК.[АГО]».

8. Бердичів – рабин *общественный* – фіолетова фарба – коло – двоголовий орел – *метрическая выпись*.

9. ДАВО. – Ф. Д – 208. – Оп. 1. – Спр. 482. – Арк. 725.

17

1. [...], летичівський рабин.

2. 30 березня, 1894 р.

3. Зелена фарба, коло (32 мм).

4. *Свидетельство* про смерть єврея Фроїма Абрамовича Мардера

5. *Corroboratio*: «Летичевъ 30 марта, 1894г., № 141. Летичевскій уѣздный Раввинъ» (підпис).

6. *Легенда* читается у три рядки:

ЛЕТИЧЕВСКІЙ
КАЗЕННИЙ
РАВВИНЪ

7. Летичів – рабин *казенный* – зелена фарба – коло – *свидетельство*.

8. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 140. – Спр. 150. – Арк. 173.

18

1. **Фриниш** [?], новоград-волинський рабин.

2. 28 червня, 1907 р.

3. Синя фарба, коло (29 мм).

4. *Метрическая вытись*.

5. *Corroboratio*: «В чем подписью с приложением должностей печати удостоверяю. Новоградволинск. Июня 28 дня 1907 г. Раввинъ Фриниш (?)».

6. *Зображення*: двоголовий орел.

7. *Легенда*: «ПЕЧ. [АТЬ] РАВВИНА НОВОГРАД. [ВОЛЫНСКАГО]. ЕВРЕЙСК. [АГО] ОБЩ. [ЕСТВА].

8. Фриниш – Новоград-Волинський – рабин *еврейского общества* – синя фарба – коло – *метрическая вытись* .

9. ЦДІАК України. – Ф.1262. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 33.

19

1. **Г.Кравіч** [?], черкаський рабин.

2. 25 липня 1872 р.

3. Сажа, коло (28 мм).

4. *Свидетельство* про народження.

5. *Corroboratio*: «дано сие за подписью и приложением казенной печати Черкасским уездным раввином... Черкасский уездный раввинъ».

6. *Зображення*: у верхній частині геральдичного щита розташований св. архангел Михаїл, а під ним – крокуючий вправо кінь.

7. *Легенда* викарбувана по колу: «ЧЕРКАС[С]КАГО ОБЩЕСТВЕННОГО РАВВИНА».

8. Г. Кравіч [?] – Черкаси – рабин *общественный* – сажа – коло – *свидетельство* – геральдичний щит – св. архангел Михаїл – кінь.

9. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 1. – Спр. 15947. – Арк. 12.

20

1. **Я. Меі** [?], сквирський рабин.
2. 5 серпня, 1870 р.
3. Сажа, коло (30 мм).
4. *Метрическая выпись*.
5. *Corroboratio*: «в чем подписом и приложением казенной печати свидетельствую. Августа 5-го дня 1870 года. Казенный раввинъ (підпис).
6. *Зображення*: двоголовий орел.
7. *Легенда* відтворена по колу: «ПЕЧ:[АТЬ] СКВИРСКАГО: [КАЗЕННАГО] УЇЗД[НАГО] РАВВИНА».
8. Я.Меі [?] – Сквир – рабин *уїздный* – сажа – коло – двоголовий орел – *метрическая выпись*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 486. – Оп. 3. – Спр. 582. – Арк. 16.

21

7. Кременецький рабин.
8. 12 травня, 1907 р.
9. Фіолетове чорнило, коло (31мм).
10. *Метрическая выпись*.
11. *Corroboratio*: В чем подписью и приложением каз.[енной] печати удостоверяет Кременецкій Раввин [...].
12. *Зображення*: двоголовий орел.
13. *Легенда* читається знизу: «РАВВИНА КРЕМЕНЕЦ.[КАГО] ЕВРЕЙ.[СКАГО] ОБЩЕСТВА».
14. Кременець – рабин – фолетове чорнило – коло – двоголовий орел – *метрическая выпись*.
15. ЦДІАК України. – Ф. 318. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 86.

22

1. **П. Ямпільський**, київський рабин.

2. 30 червня, 1900 р.
3. Фіолетове чорнило, коло (26 мм).
4. *Свидетельство* про смерть.
5. *Corroboratio*: «Киевскій Общественный Раввинъ П. Ямпольскій».
6. *Зображення*: ініціали, виконані у готичному стилі «П.Я.»
7. *Легенда* виконана двома півколами:

8. П. Ямпільський – Київ – рабин – фіолетове чорнило – коло – ініціали – *свидетельство*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 274. – Оп. 1. – Спр. 452. – Арк. 290 зв.

23

1. [...], житомирський рабин.
2. 30 серпня, 1900 р.
3. Сіра фарба, коло (30 мм).
4. *Свидетельство*.
5. *Corroboratio*: «в чем подписью и приложением казенной печати удостоверяю».
6. *Зображення*: двоголовий орел.
7. *Легенда* виконана у два півкола:

8. Житомир – рабин *казенный* – сіра фарба – коло – двоголовий орел – *свидетельство*.

9. ЦДІАК України. – Ф. 385. – Оп. 1. – Спр. 1702. – Арк. 231.

24

1. **І. Гаєцький**, літинський рабин.

2. 5 липня, 1902 р.

3. Фіолетове чорнило, коло (31 мм).

4. Метрическое свидетельство.

5. *Corroboratio*: «чей подписью и печатью удостоверяю».

6. *Легенда* читається у три стрічки:

ЛИТИНСК.[ІЙ]

КАЗЕННЫЙ

РАВВИНЪ

7. Гаєцький – Літин – рабин *казенный* – фіолетове чорнило коло – *метрическое свидетельство*.

8. ЦДІАК України. – Ф. 348. – Оп. 1. – Спр. 346. – Арк. 79.

25

1. **А. Лівіц**, уманський рабин.

2. 8 березня, 1906 р.

3. Фіолетове чорнило, коло (29 мм).

4. *Метрическая вытись*.

5. *Corroboratio*: «Уманский Общественный Раввинъ. Колежскій Совѣтник А.Ливиц».

6. *Зображення*: незрозуміле.

7. *Легенда* читається по колу: УМАНСКІЙ Р[АВВИНЪ.]

8. А.Лівіц – Умань – рабин – фіолетове чорнило – коло – *метрическая вытись*.

9. ЦДІАК України. – Ф. 301. – Оп. 1. – Спр. 930. – Арк. 58.

26

1. **А. С. Райчин**, шполянський рабин.

2. 13 вересня, 1906 р.

3. Фіолетове чорнило, коло (33 мм).

4. Метрична довідка*.
5. *Corroboratio*: «Шполянський раввинъ А.Райчин, 1906 года, сентября 13 дня».
6. У центральній частині відтиску представлений напис: «А.С. РАЙЧИНЪ».
7. *Легенда* читається по колу, бере початок у нижній частині сфрагісу: «*ПЕЧАТЬ ШПОЛЯНСКАГО КАЗЕННАГО РАВВИНА».
8. А. С. Райчин – Шпола – рабин *казенный* – фіолетове чорнило – коло – *метрична довідка*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 318. – Оп. 1. – Спр. 740. – Арк. 143.

27

1. [...], лянцкорунський рабин.
2. 24 грудня, 1907 р.
3. Чорне чорнило, коло (31 мм).
4. *Метрическая вытись*.
5. *Corroboratio*: «Казенный Раввинъ» (прізвище нерозбірливе).
6. Напис у три рядки церковно-слов'янським шрифтом:
ЛАНЦКОРУНЬК. [ІЙ].
КАЗЕННЫЙ
РАВВИНЪ
7. Лянцкорунь – рабин *казенный* – коло – чорнило – *метрическая вытись*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 385. – Оп. 1. – Спр. 2257. – Арк. 24.

28

1. **С. Михайлівський**, теплицький рабин.
2. 15 серпня, 1907 р.
3. Фіолетове чорнило, коло (31 мм).
4. Метрична довідка.

* Тут і далі документ означається українською мовою внаслідок відсутності титулу в документі.

5. *Corroboratio*: «Тепликск.[ій] Казенн [ый] Равв [инь] С.Михайловскій».

6. *Легенда* читається у три рядки, шрифт церковно-слов'янський:

**ТЕПЛИКСК[ІЙ]
КАЗЕННЫЙ
РАВВИНЪ**

7. С Михайлівський – Теплик – рабин *казенный* – фіолетове чорнило – коло – метрична довідка.

8. ЦДІАК України. – Ф. 301. – Оп. 1. – Спр. 2759. – Арк. 18.

29

1. **Фишман** [?], пісчанський рабина.

2. 22 квітня, 1910 р.

3. Фіолетове чорнило, коло (30 мм).

4. Метрична довідка.

5. *Corroboratio*: «Песчанскій Казенный Раввинъ Фишман (?)»

6. Напис у три рядки церковно-слов'янським шрифтом:

**ПЕСЧАНСКІЙ
КАЗЕННЫЙ
РАВВИНЪ**

7. Фишман – Пісчанка — рабин *казенный* – коло – фіолетове чорнило – довідка.

8. ЦДІАК України. – Ф. 385. – Оп. 1. – Спр. 2458. – Арк. 371.

30

1. **Авраам Гуревич**, київський рабин.

2. 10 липня, 1913 р.

3. Фіолетове чорнило, коло (35 мм).

4. *Свидѣтельство* про народження у міщанина Київської губ. Васильківського повіту м. Білої Церкви Гершона Цалева Склянського та Хани-Малки Мошков[ської ?] сина Бцалепа.

6. *Corroboratio*: «Киевскій Раввинъ 1-го уч. Д-ръ А.Гуревичъ».

7. *Легенда* читається двома мовами по колу. У верхньому зовнішньому півколі викарбувано:

КІЄВСЬКИЙ РАВВИЧЪ

У нижньому зовнішньому півколі –

А. В. ГУРЕВИЧЪ

У верхньому внутрішньому півколі відтворений напис на гебрайській*

הרב לעירת קיוב (київський рабин)

У нижньому внутрішньому півколі читаємо:

אברהם גורעוויטש (Авраам Гуревич)

У полі печатки вирізьблено:

1907

ת' ר' פ' ו'

3. А. В. Гуревич – Київ – рабин – коло – фіолетове чорнило – *свидѣтельство* – іврит.

* Автор вдячний за переклад із гебрайської старшому науковому співробітнику Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України кандидату філологічних наук О. О. Хамраю.

4. ДАВО. – Ф. Д-14. – Оп. 1. – Спр. 111. – Арк. 168.

31

1. **С. Шаїцький**, коднянський рабин.
2. 23 липня, 1914 р.
3. Фіолетове чорнило, коло (38 мм).
4. *Справка* для представлення посімейних списків по євреям м. Кодні.
5. *Corroboratio*: «дана сія [справка. – В.П.] за надлежащей подписью и приложением печати. Раввинъ Коднянській уч. Х.С.Шацкий, м. Кодня Июня 23 дня 1914 года.
6. *Зображення*: двоголовий орел.
7. *Легенда*: «РАВВИНА КОДНЯНСКАГО УЧАСТКА [...] УЇЗДА.
8. Х.С.Шаїцький – Кодня – рабин – фіолетове чорнило – коло – двоголовий орел – *справка*.
8. ЦДІАК України. – Ф. 1599. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 45.

32

1. **Я. Алешковський**, київський рабин.
2. 30 квітня, 1912 р.
3. Фіолетове чорнило, коло (31 мм).
4. Лист рабина до Начальника жіночого учбового закладу в м.Києві з приводу прохання про можливість невідвідання учениць єврейок занять у юдейське свято П'ятидесятіці.
5. *Corroboratio*: «Киевский городской 2 участка Раввин Я.Алешковській».
6. У центральній частині печатки напис:

Я.М.
АЛЕШКОВСКИЙ

7. *Легенда* читається з нижньої частини: КІЕВСК.[ІЙ] ГОРОДСК [ОЙ] 2 УЧАСТКА РАВВИНЪ.

8. Я.Алешковський – Київ – рабин *городской* – фіолетове чорнило – коло – лист.

9. ЦДІАК України. – Ф. 707. – Оп. 251. – Спр. 25. – Арк. 17.

33

1. **Н. Шкловський**, чорнобильський рабин.
2. 15 травня, 1912 р.
3. Фіолетове чорнило, коло (26 мм).
4. *Метрическая выпись*.
5. *Corroboratio*: «что настоящая выпись во всем верна с подлинной книгой... в том подписом с приложением печати удостоверяю».
6. У центральній частині печатки – напис:
РаВВинъ
7. *Легенда* читається по колу: Н. І. Шкловській м. Чернобыль.
8. Н.І.Шкловський – Чорнобиль – рабин – фіолетове чорнило – коло – *метрическая выпись*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 318. – Оп. 1. – Спр. 2371. – Арк. 94.

34

1. **Поксман** [?], кам'янецький рабин.
2. 23 січня, 1915 р.
3. Фіолетове чорнило, коло (31 мм).
4. *Свидѣтельство* про народження.
5. *Corroboratio*: Каменец-Подольській Казенный Раввинъ Поксманн...
6. Легенда у три рядки:
КАМЕНЕЦК.[ІЙ]
КАЗЕННЫЙ
РАВВИНЪ
7. Поксман (?) – Кам'янець-Подільський – рабин *казенный* – фіолетове чорнило – коло – *свидетельство*.
8. ЦДІАК України. – Ф. 346. – Оп. 1. – Спр. 53. – Арк. 58.

35

1. [...], олевський рабин.
2. 18 липня, 1916 р.
3. Фіолетове чорнило, коло (31 мм).
4. *Справка* про вінчання олевського єврея (Аврума) Мевшавича Фрегера з Хавою Фюнмель.
5. *Corroboratio*: підпис рабина.
6. *Зображення*: св. архангел Михаїл.
7. *Легенда*: «*РАВВИНА ЕВРЕЙСК.[АГО] ОБЩЕС. [ТВЕННАГО] ОЛЕВСК.[АГО] УЧАСТКА».
8. Олевськ – рабин *общественный* – фіолетове чорнило – коло – св. архангел Михаїл – *участка – справка*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 1599. – Оп. 1. – Спр. 278. – Арк. 100 зв.

36

1. **І. Гаєцький**, чуднівський рабин.
2. 29 грудня, 1916 р.
3. Фіолетове чорнило, коло (28 мм).
4. Метрическая справка.
5. *Corroboratio*: «в чем подписью и печатью удостоверяю».
6. *Зображення*: двоголовий орел.
7. *Легенда* бере початок з нижньої частини печатки: «РАВВИНА ЧУДНОВ. [АГО] УЧАСТКА ЖИТОМИР. [СКАГО] УЧЗДА».
8. І.Гаєцький – Чуднів – рабин – фіолетове чорнило – коло – двоголовий орел – *метрическая справка*.
9. ЦДІАК України. – Ф. 346. – Оп. 1. – Спр. 223. – Арк. 176.

37

1. М. [...], балтський рабин.
2. 14 листопада, 1916 р.
3. Фіолетове чорнило.
4. Лист судовому слідчому Одеського округового суду про те, що помічником балтського рабина дійсно було видано метрич-

не свідоцтво про шлюб одеського міщанина Іцрока Мошковича Свердлова.

5. *Corroboratio*: підпис рабина.

6. Напис читається у 2 рядки:

БАЛТСКИЙ

КАЗЕННЫЙ РАВВИНЪ

7. М [...] – Балта – рабин казенный – фіолетове чорнило – лист.

8. ЦДІАК України. – Ф. 346. – Оп. 1. – Спр. 223. – Арк. 100.

Vitaly Perkun

**THE CATALOGUE OF JEWISH SEALS
FROM RIGHT – BANK UKRAINE**

Some researches concerning Jewish seals from Right – bank Ukraine were shown in this article. The author presents the way cataloguing of material. Most of the seals are introduced into the scientific use, for the first time.